

הצעות להכנה לקראת צפייה בהצגה "הצבע זהב"

על ההצגה:

האשה הזקנה היושבת ממוסגרת בחלון ביתה וממתינה כנועה לגורלה, פורחת כאשר יש צורך בה, כשהיא חשה שיש התייחסות אמיתית אליה כאל אדם שווה ערך שיכול לתרום. ההצגה מובילה דרך מערכת יחסים שנרקמת בין נער מתבגר לאשה הזקנה. מפגש המספק לשניהם דבר מה שהיה חסר בחייהם. נרקמת ידידות, המגשרת על פער הגילים, עם המון חום תקווה והומור.

הצעות להכנה עם התלמידים:

באופן כללי, הגדרת התיאטרון, ככלי להעברת תכנים ומסרים. המחזה, הבימוי, השחקנים, הדמויות, המפגש הדרמטי, השימוש הקומי להעברת מסרים רציניים. כלים להעריך ולבקר הצגה (האם המסר עובר, האם דרך העברת הנושא נראית לי נכונה? היכן מרגיש הצופה הזדהות והיכן הוא מרגיש מנותק מההצגה? התיאטרון ככלי דידיקטי – בעד ונגד, התיאטרון כראי לחיים ולמציאות, ז'אנרים בתיאטרון – טרגדיות, קומדיות וכיו"ב...

נושאים לדיון לפני ההצגה:

הקשיש – האם ומתי הוא הופך מאדם יצרני לנטל? מערכות היחסים בין הדורות השונים במשפחה. התלות של הקשיש, המחלות, המגבלות הפיזיות, הידיעה שהוא אינו אדון לעצמו, ההבנה שכולנו נגיע לשם..... כיצד ניתן לפנות לקשיש מקום בחיינו, לתת לו תחושה שהוא מועיל ושייך ורצוי ולא להוציאו ממעגל החיים.

זמנים ותרבויות שזקנים נחשבו לחכמי השבט והקהילה וכולם היו שומעים בעצתם. למה והאם נכשלת החברה המודרנית בתפיסת הזיקנה ו/בטיפול בקשיש? האם זכות האדם לכבוד מוגבלת? האם יש להיוועץ בקשיש בכל החלטה שקשורה בו? האין זו חובתנו כבודדים וכחברה להקדיש תשומת לב מיוחדת ולתמוך בחלש?

הצורך של בני אדם באוזן קשבת, באדם קרוב, בחברה, הוא צורך שמלווה אותנו בכל גיל, מילדות ועד זיקנה.

יש להביא את התלמידים להבנה שהאדם הזקן היה פעם ילד כמותם, עם חלומות, תכניות לעתיד ושמחת חיים ושאותו ילד עדיין מסתתר בתוך הגוף שהולך ובוגד..... יש לתת תשומת לב ל"דור הסנדביץ", ההורים, באמצע החיים, נקרעים בין הטיפול בהוריהם (שהפכו מ"הורים" ל"ילדים"), בילדיהם המתבגרים ובקריירה.

הכנה לקראת צפיית התלמידים בהצגה "הצבע זהב"

ההצגה מתייחסת לנושא "כבוד", כבוד האדם. וההתמקדות צריכה להיות בהבנה, ההפנמה והיישום בפועל של כבוד האדם כערך המשפיע על האדם ומעצב את אורח חייו, את איכות חייו ואת התנהגותו וקובע למעשה את הבסיס למערכת יחסיו עם הזולת: הקבוצה החברתית שהוא משתייך אליה וקבוצות אחרות במעגלים רחבים יותר.

אחד הקשיים שצריך להתמודד איתם הוא הפער שבין רמת ההצהרה לבין היישום של "הזכות לכבוד והחובה לכבוד", הכל יסכימו עם הכותרת של הנושא, אך בפועל? חישובו על עצמכם כמורים, כהורים, כבני אדם, עד כמה אנו מתקשים לכבד את האחר, את השונה מאיתנו במינו, בגילו, בצבע עורו, במראהו, בדתו, בהשכלתו, במוצאו, בדעותיו, או בכל דבר אחר.

המטרה היא לנסות לצמצם את הפער שבין ההצהרה ליישום. רק הבנה עמוקה והפנמה אמיתית של מהות ערך כבוד האדם יכולה להוביל ליישום, כלומר להתנהגות הנובעת מהכרה פנימית שתלווה אותם כל חייהם. על כן מומלץ להקדיש זמן להבנת המושג "כבוד", בטרם יטופל הנושא ברמה יישומית, שאחד מביטוייה הוא זכויות וחובות. (בביה"ס היסודי יש חשיבות להקניית הרגלים וקודים התנהגותיים שבאמצעותם יגיעו הילדים להבנה ולהפנמה ולא דווקא באמצעות דיונים).

בשם הנושא "הזכות לכבוד והחובה לכבד" מקופל מסר חשוב ביותר והוא **עקרון ההדדיות**. המאמין בערך "כבוד האדם" רואה עצמו **חייב** להגשימו, גם אם הזולת אינו נוהג כך (אסיר זכאי לכבוד גם אם התנהגותו כלפי קורבנותיו אינה כזו).

תלמידים רבים משתמשים בביטוי "אבל זכותי ל...". מבלי שיפנימו את העובדה שבצד הזכות עומדת בדרך כלל גם חובה, שיש זכויות וחובות שמוטלות על היחיד כדי להגן על זכויות הזולת. מצד אחד חשוב להדגיש את **החובה לכבד** ומצד שני חשוב לעודד את התלמיד לעמוד על זכויותיו.

כדי שתזכה לכבוד חובתך גם לכבד!

עקרונות האומות המאוחדות לקשישים:

האסיפה הכללית של האומות המאוחדות אימצה ב – 16 בדצמבר 1991 את שמונה עשר העקרונות הבאים עבור הקשישים:

עצמאות:

1. לקשישים זכות לקבל מזון, מים, דיור, ביגוד וטיפול בריאותי במידה נאותה באמצעות הבטחת הכנסה, תמיכה משפחתית וקהילתית ועזרה עצמית.
2. לקשישים זכות להתקבל לעבודה בתשלום או לקבל הזדמנויות אחרות להתפרנס.
3. לקשישים זכות להשתתף בהחלטה אם, מתי ובאיזו מידה יופרשו ממעגל העבודה.
4. לקשישים זכות וגישה לתכניות לימודים והשתלמויות מתאימות.
5. לקשישים זכות לגור בסביבה בטוחה המותאמת להעדפותיהם האישיות ולתפקודם המשתנה.
6. לקשישים זכות להתגורר בביתם כל עוד הדבר אפשרי.

מעורבות:

7. לקשישים זכות להישאר מעורבים בחברה, להשתתף בצורה פעילה בעיצובה ובהגשמתה של המדיניות המשפיעה ישירות על רווחתם ולחלוק את חכמת חייהם ואת מיומנויותיהם עם הדורות הצעירים.
8. לקשישים זכות לחפש ולפתח הזדמנויות לשרת את הקהילה ולפעול כמתנדבים בתפקידים המתאימים לתחומי התעניינותם ולכישוריהם.

9. לקשישים זכות להקמת תנועות או עמותות לבני גילם להגשמת מטרותיהם המשותפות.

שירות:

10. לקשישים זכות לטיפול ולהגנה במסגרת המשפחה ובקהילה, בהתאם למערכת הערכית-תרבותית של כל חברה.

11. לקשישים זכות לגישה לטיפול רפואי העוזר להם לשמור או להחזיר לעצמם את הרמה האופטימלית של רווחה פיזית, שכלית ורגשית וגם למנוע או להשהות התהוות מחלות.

12. לקשישים זכות לגישה לשירותים סוציאליים ומשפטיים כדי להגביר את עצמאותם, את אבטחתם ואת טיפוחם.

13. לקשישים זכות לקבלת טיפול מוסדי ברמה נאותה, המספק הגנה, שיקום וגירוי שכלי וחברתי בסביבה בטוחה ואנושית.

14. לקשישים זכות ליהנות מזכויות האדם וחופש בסיסי בכל מקום מחסה, וטיפול שיכלול התחשבות בכבודם העצמי, באמונותיהם, בצורכיהם, בפרטיותם ובזכותם לקבל החלטות המתייחסות לטיפול בהם ולאיכות חייהם.

מיצוי עצמי:

15. לקשישים זכות לחפש אפשרויות לפתח את כישוריהם ואת יכולתם בצורה הטובה ביותר.

16. לקשישים זכות לגישה למשאבי החינוך, התרבות, הרוח והפנאי של החברה.

כבוד עצמי:

17. לקשישים זכות לחיות בכבוד ובבטחון ולהיות משוחררים מניצול ומפגיעה גופנית או נפשית.

18. לקשישים זכות לקבל יחס נאות, ללא הבדלי גיל, מין, מוצא או גזע, רמת תפקוד או מעמד אחר ולזכות בהערכה ללא כל קשר לתרומתם הכלכלית.

הצעות לדיון והכנה לקראת הצפייה בהצגה:

- ניתן לערות את הדיון באופן פרונטלי במליאת הכיתה.
- ניתן לחלק דפי שאלות לתלמידים, בכדי שיענו בעצמם, ולדון בתשובות בפורום כיתתי.
- ניתן לחלק את הכיתה לקבוצות דיון ולכלל קבוצה דף שאלות ולאחר הדיון הקבוצתי, לנהל דיון כיתתי.

שאלות:

1. רשום את כל הרעיונות / אסוציאציות העולים במוחך לאור צירוף המילים "הצבע זהב".

2. מדוע גיל הזהב נקרא כך.
3. מה החוויה הראשונה שיש לך מהמפגש עם סבא-סבתא.
4. האם חשמתם לפעמים שאתם מתקשרים טוב יותר עם סבא-סבתא מאשר עם ההורים?
5. האם אתם משתפים בחוויות את סבא-סבתא? מספרים על הקורה לכם בבית, בביה"ס, בחברה?
6. האם שמתם לב לקשר שבין סבא- סבתא והורייכם? איך ההורים מתייחסים אליהם ולהפך.
7. מה אתם מאמצים לעצמכם מהתנהגות זו? ומה לא?
8. מהי תדירות המפגשים שלכם עם הסבים?
9. אתם רוצים/ צריכים לבקרם?
10. מהו אופי המפגשים עם הסבים? מה התחושות שלכם לגבי מפגשים אלה?
11. האם מוכרת לכם התופעה שסבא / סבתא משמשים כמעין "בנק" ובתמורה מגיעים לבקרם רק על מנת לצאת ידי חובה?
12. למי מהסבים שלכם יש ראש צעיר יותר מאשר של ההורים?
13. האם אתם נוהגים ללכת עם סבא/סבתא לבילוי: סרט / מסעדה?
14. האם הייתם נוסעים עם סבא/סבתא לטיול באילת / בחו"ל? – אם בחרתם רק חו"ל, למה?
15. למה חשוב להתקשר לסבים מידי מס' ימים?
16. האם מישוהו חווה מוות של סבא/סבתא? כיצד הרגשתם? האם נותר בלבכם חלל?
17. האם אין לכם סבא / סבתא? – איך אתם מרגישים?
18. האם לדעתכם זוג זקנים כדאי שיעבור לבית אבות ולוותר על ביתו בעודו בחיים לטובת יורשיו?
19. מה דעתכם על מגורים משותפים של שלושה דורות בבית אחד?
20. האם ידועות לכם נסיבות בהן מעבירים סבים בודדים לבית אבות?
21. מה לדעתך טוב / נכון יותר לקשיש – בבית או בבית אבות? (חישבו על עצמכם: מעבר דירה, חברים חדשים...)

רשימת זכויות האדם והאזרח

(מבוססת על המדריך לאזרח/ מדריך לזכויות וחובות האדם והאזרח בישראל – בהוצ' עמותת "סיכוי" והאגודה לזכויות האזרח בישראל)

זכויות יסוד:

- הזכות לחיים ולשלמות הגוף.
- הזכות לכבוד.
- הזכות לפרטיות.
- הזכות לשוויון.
- הזכות לחירות אישית ולחופש תנועה.
- הזכות לחופש המחשבה, המצפון והדת.
- הזכות לחופש הביטוי.
- הזכות לחופש העיסוק.
- הזכות לקניין
- הזכות לבחור והזכות להיבחר.
- הזכות לפנות לבית משפט ולהליך הוגן.
- הזכות להגיש תלונה במשטרה.

זכויות קיום ורווחה:

- הזכות לבריאות.
- הזכות לחינוך.
- זכויות של מחפשי עבודה.
- זכויות עובדים.
- הזכות לקבלת שירותי רווחה.
- הזכות לאיכות הסביבה.